

ILUSTRIRANI
SLOVENEČ

TEDENSKA · PRILOGA · SLOVENČA

LETO VII

23. AVGUSTA 1931

ŠT. 34

LJUBLJANA DEVETNAJSTEGA STOLETJA:
POGLED NA MAGISTRAT IN MESTNI TRG, KJER JE BIL ŠE
V VSEM XIX. STOL. TUDI ŽIVILSKI TRG

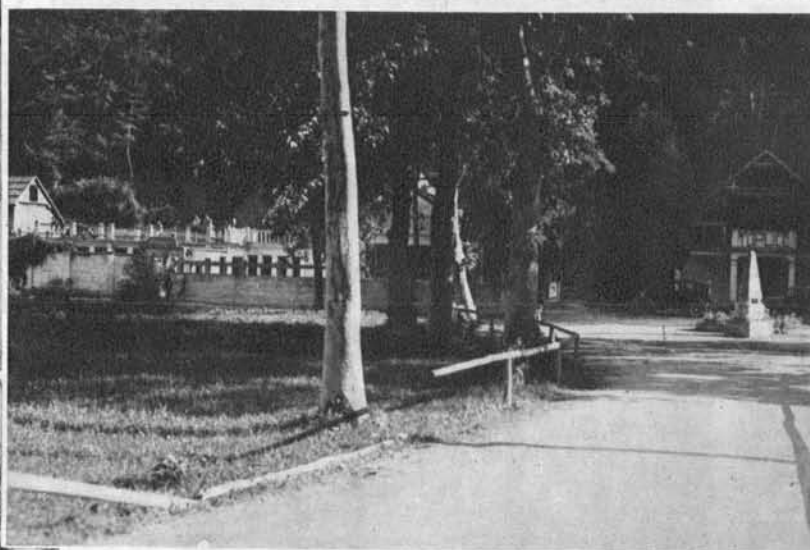
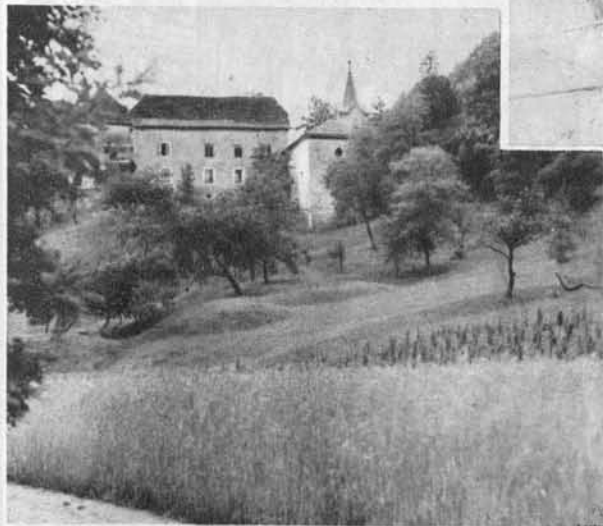
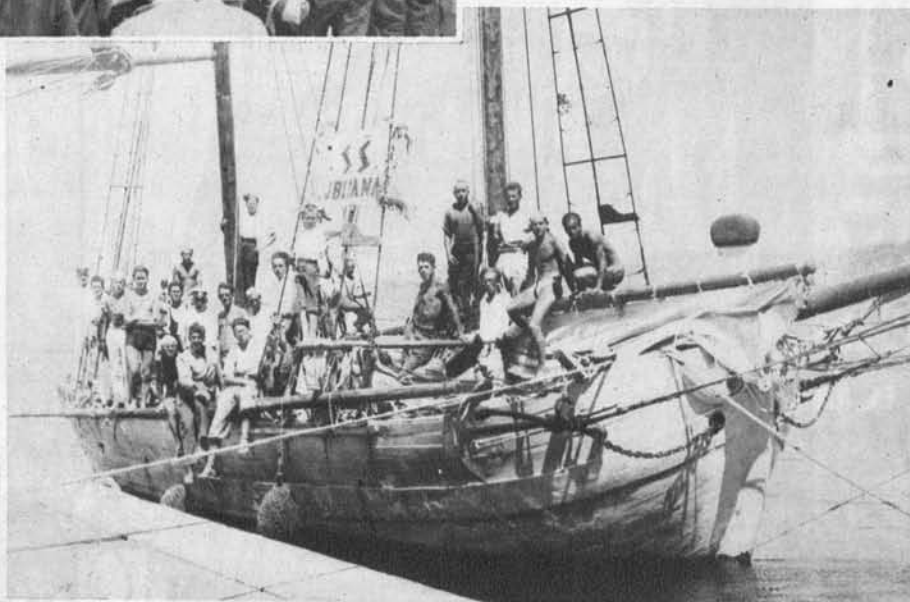
Odkritje nagrobnega spomenika dr. Milor. Draškovića

bivšemu našem notranjemu ministru, na katerega je bil izvršen dne 21. julija 1921. atentat v Delnicah. Ob desetletnici so mu odkrili prijatelji na grobu lep nagrobni spomenik.

Vladislav Schwarzburg-Gunter, novi poslanik na našem dvoru.

Na desni: Absolventi naše tehniške sred. šole na Jadranu. Absolventi elektrotehn. in stavbn. oddelka naše TSŠ so priredili letos veleznimiv izlet na našem divnem Jadranu. Dne 3. p. m. so se odpeljali iz Ljubljane v Baško, najeli tam za 7000 Din motorno jadrnico (glej sliko na desni) in odpluli nato mimo Jadra v Biograd na morju, otok Vis, otok Hvar in Korčulo v Boko Kotorsko. Od tu so napravili izlet na Cetinje in na Lovčen, nato so se pa vrnili preko Dubrovnika, Makarske Splita in šibenika na otok Krk, kjer so jadrnico vrnili. Kuhali in stanovali so kar na jadrnici, zato so za vso to obširno pot porabili komaj po 750 Din na osebo.

Termalno kopališče Medija-Izlake hvali že Valvasor v svojem znamenitem delu, izgrajeno je pa bilo šele l. 1877. po vojni je pa bilo razširjeno in dopolnjeno. Kopališče služi najbolj Dobrni in Laškem ter je zlasti priporočljivo za očesne, želodčne in ženske bolezni, posebno pa za celjenje odprtih ran. Zgornja slika nam kaže pogled na kopališče, slika zgoraj na levi pa nekdanji Valvasorjev grad, ki se nahaja v bližini.

Na levi: Deklice počitniške kolonije Slov. kršč. ženske zveze na Homecu pri kopanju.

LJUBLJANA

XIX. STOLETJA

K razstavi slovenskih mest, ki se otvori prihodnjo soboto na ljubljanskem velesejmu.

V št. 15. iz l. 1928. smo objavili »Predkongresno Ljubljano«, to je Ljubljano, kakršna je bila do začetka 19. stoletja. Tedanja številka je vzbudila povsod silno pozornost, saj je odkrila našo slovensko prestolico zlasti mlajšemu rodu od le malo znane strani. Prepričani smo, da bo prav tako pozornost vzbudila naša današnja številka, saj nam odkriva ono Ljubljano, ki je deloma že izginila, deloma pa ravno zadnja leta z veliko naglico izginja izpred naših oči in iz našega spomina.

Vrh stopnjišča Virantove hiše na št. Jakobskem trgu v Ljubljani iz konca 18. stol.

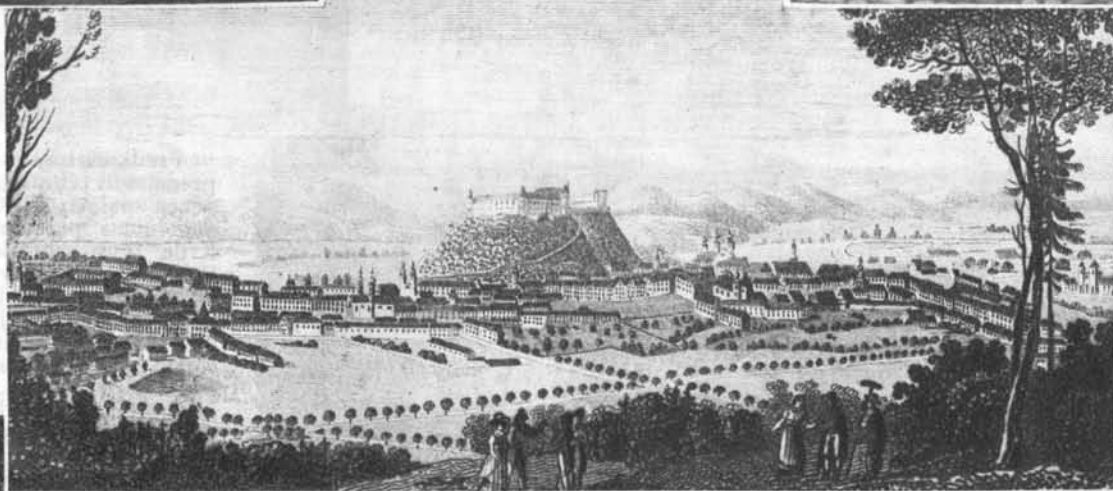
Spodaj: Zvezda sredi 19. stoletja ob priliki slavnostne razsvetljave

Tipična stara ljubljanska ulica.

Na levi: Pogled na Ljubljano v početku 19. stoletja

Spodaj: Kongresni trg sredi 19. stoletja.

Pogled na Ljubljano s šišenskega hriba l. 1836.

PREDPOTRESA LJUBLJANA

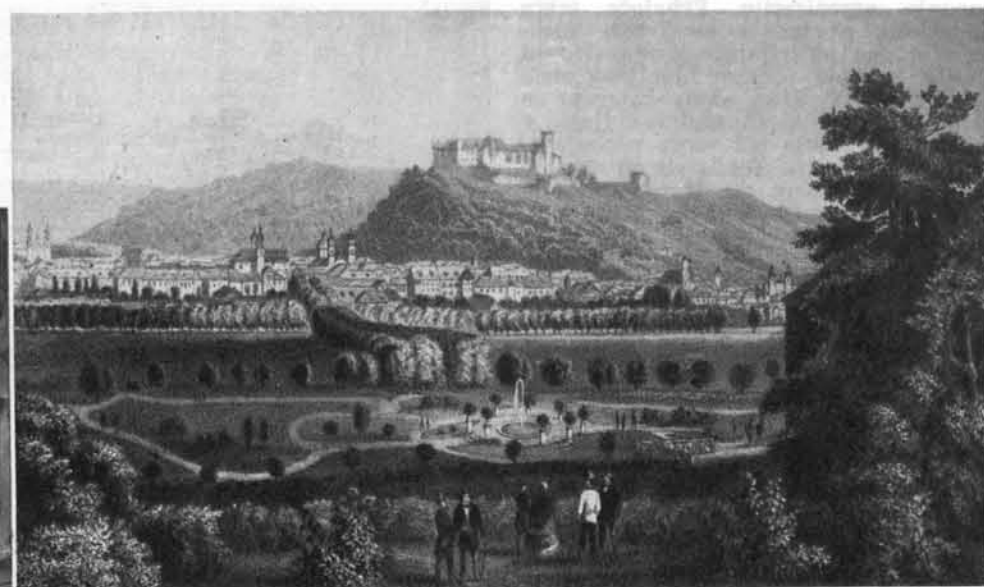
(K razstavi slovenskih mest, ki se prihodnjo nedeljo na velesejmu.)

Spodaj: Čevljarski most in hiše, ki so zapirale Turjaški trg in estetsko zaključevale Breg.

Spodaj: Naglasova hiša, zaključek Turjaškega trga napram Ljubljani.

Pogled s severozapada na kongresno Ljubljano (l. 1821.)

Pogled na Ljubljano od severozapada v tretji četrtini 19. stol.

Marijin trg s pogledom na stolnico, nekdanji špital in grad v sredi 19. stoletja.

Spodaj: Nekdanji šentpeterski most.

Stari špital z vhomom v špitalsko (sedanja Stritarjevo) ulico ob potresu.

Predkongresna Ljubljana, ki smo jo predstavili čitateljem Ilustriranega Slovence poleti l. 1928, je pravzaprav že popolnoma prestopila prag novega časa. Krila je v sebi sicer še baročno jedro, toda enega osnovnih elementov svoje preteklosti je izgubila že koncem XVIII. stol., mestno ozidje. Z njegovo odstranitvijo se je princip, na katerem je slonel mestni organizem Ljubljane, popolnoma preobrnil. Doslej v trden, neprekinjen okvir vključeno mesto, ki so ga od njegovih predmestij razen zida ločili tudi obzidni jarki, kolikor jih ni nadomeščala reka, ki je naenkrat široko dihnila v svojo okolico. S tem je bil že postavljen problem velike, nove, v njeni rasti neomejene Ljubljane. Doba francoske Ilirije, ki nam je že sicer dala važnih, naravnost sekularnih pobud, je tudi glede Ljubljane prva uradno ugotovila ta njen novi položaj. Priključila je mestu Ljubljani z njegovimi predmestji še enajst vasi bližnje okolice (J. Rus, Geografski vestnik, III., 106) in v pravem pomenu besede spoznala in širokopotezno postavila problem tiste velike Ljubljane, ki ga celo sodobnost le s težavo rešuje. Položaj med to prvo dobo zavesti, da se naše mesto mora razmahniti preko podedovanih ozkih mej med drugo, to pot dobo resnično zavestnega in smotrenega prodiranja v okolico po potresu l. 1895 je značilen za predpotresno Ljubljano, ki bi jo lahko tudi imenovali »Ljubljana XIX. stol.« Je to izrazita prehodna doba v ljubljanski zgodovini, kljub temu pa ji vsaj v prvi polovici te dobe ne manjka neke samozadovoljujoče zaokroženosti, ki bi jo mogoče najbolje označili kot izraz idilicnega malomeščanskega ugodja, katero je tako značilno za ves življenjski okvir naših prednikov pred tremi, štirimi generacijami. Ta značaj odločno veje iz mnogih slikanih pogledov na Ljubljano, ki so nastali tako zač. XIX. stol. kakor ob času kongresa ali tudi pozneje, posebno sredi XIX. stol. kar slike nove Ljubljane pred vsem razlikuje od starih, je v prvi vrsti to, da jo nove slike kažejo z ogrožajočo jo pokrajino vred.

Vse kaže, da je res »nov duh stopil v Slovence«. Mesto ni več arhitektonsko od svoje okolice ločen organizem, ki je tako očit na Valvasorjevi sliki Ljub-

ljane, ampak je samo bojšču na vse strani vezan člen večjega organizma, — iz arhitektonske predstavnice vladajoče moči postaja Ljubljana vzporedno temu divjemu razvoju središče naroda.

Socialna stran pa je šele ena stran novega položaja Ljubljane, z njo v zvezi je še več drugih. Socialno samozavestni človek si stavi tudi nove estetske in zdravstvene ideale in prav te je krepko podpiral novi položaj aristokratskih ozidij oproščenega mesta. Prvo je želja po zraku, po solncu, drugo je želja po svobodi, po kretanju v široki naravi, sožitje vsch z njeno lepoto. Posebno proti šišenskemu hribu gre razvoj nove Ljubljane, v kolikor ga narekuje želja po naravi in svežem, krepčajočem zraku. Veliko zasnovani drevoredi zvežejo na tej strani mesto z najčistejšo naravo gozdov, travnikov in prijetnih gričkov.

Novo stoletje, stoletje higienskega napredka, stoletje osvežitve narave, stoletje zmage demokratskega načela pa je z novimi iznajdbami odprlo človeštvu tudi poprej neslutene možnosti za medsebojno občevanje in povečanje življenjske udobnosti. Razmeroma prav zgodaj je sredi stoletja »železna cesta« zvezala Ljubljano z novim svetovnim prometom. Kolodvor, sedanji glavni, je postal kot središče prometa v široki svet drugo najvažnejše oporišče in urejevališče razvoja nove Ljubljane. Sem je bil naravnani velik del prometa iz mesta. Ureditvi prometnih zvez med obema pa je nujno morala slediti osredotočitev izgradnje nove Ljubljane v ta del nekdanjih predmestij.

Kljub temu pa je predpotresna Ljubljana še prava pravcata »dolga vasa«, o kateri vedo toliko mikavnega povedati naši očetje in dedje in jo je v svojih spominih poskusil označiti starosta ljubljanskih politikov Fr. Šuklje: Pod Gradom dremlje staro mesto, ki je še vedno estetsko enotno vsestransko izgrajeno in samo zadovoljno v svoji notranji in zunanji zaokroženosti. Med njimi in predmestji, ki so res prave vasi, pa še vedno stoji sence nekdanjih ozidij, kakor bi čakale morebitnega vstajenja v krčevitem porajanju novega časa koncem XVIII. in zač. XIX. stol. zatonelega življenja, ki je imelo drugačno notranjo in

(Nadaljeva je članke na naslednji strani.)

Pogled z Grada na Kongresni trg (na levi spredaj staro gledališče), v ozadju Tivolij in Rožnik.

Spodaj: Poljansko nabrežje s cukrarno.

Špitalska (sedanja Stritarjeva) ulica, v sredini na desni najbogatejša baročna fasada predpotresne Ljubljane.

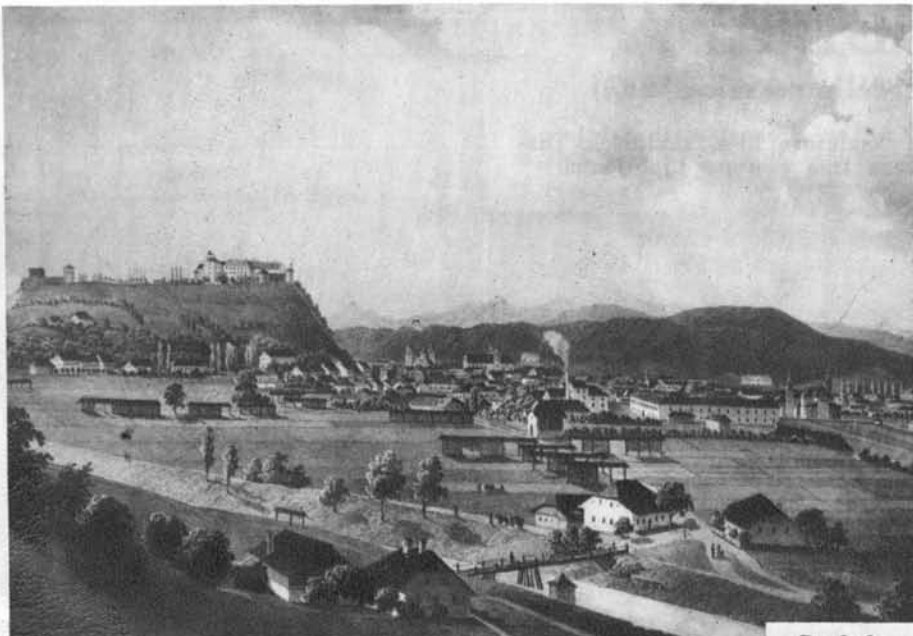
zunanjo organizacijo. Prhajoče senče preteklosti, pa tudi v relativnem udobju svoj dan poživljajoče meščanstvo ni slutilo, kako ta zaspana Ljubljana raste kot duhovni lik, okrog katerega se zbirajo upi in ideali milijona ljudi, v katerega so uprte oči vsega probujajočega se Slovanstva. Tonila sta na obzorje slovenstva Celovec in Maribor, tonila naša sredi stoletja tako zavedno bojevitava severna in severnovzhodna narodna meja, obenem pa je iznad Ljubljane vstajala zarja lepšega dne. Preden se je Ljubljana zavedela, da je srce slovenstvu, je ona že svetila neštetim slovaškim srcem kot Meka njihovih skrivnih romanj in sanj.

Proti koncu stoletja je problem nove Ljubljane že prav jasen: Pod Gradom dremlje staro mesto, pod Tivolijem je človeška roka razpredla bujno mrežo umetnih nasadov, ki vežejo mesto z gozdno naravo, na severu kliče glavni kolodvor po organski zvezi z središčem mesta in cel narod je postavil pred neprodorne senče nekdanjih mestnih ozidij in vrat vojsko v eno voljo uglašanih src in čakal, da si postavi svoj prestol v nji.

Duhovno je Ljubljana padla mnogo pred usodnim septembrom leta 1908 temu narodu v last. Tudi zunanje bi bila morala priznati svojo pripadnost in ji prilagoditi svoje lice ker nemirni revolucionarni duh fin de siècle-a — umirajočega devetnajstega stoletja — na nobenem področju ni trpel upornosti in zapanosti ter bi se bil uveljavil tudi sam. Toda prišla mu je nepričakovano na pomoč še druga sila, s katero naravni potek zgodovine ne računani — potresna katastrofa l. 1895. Pred njim se je stara Ljubljana v eni noči zrušila v prah. Kakor je že takrat Ljubljana notranje dozorela slovenstvu, tako je s katastrofo dozorela tudi svojemu sodobnemu gradbenemu razvoju.

Fr. Stelè.

Spodaj:
Kolizej, največje poslopje predpotresne Ljubljane.

Pogled na Ljubljano od vzhoda, iz srede 19. stol., na Gradu je videti še staro bastijo, desno St. Peter

Na levi: Pogled s sedanjega Kreckovega trga na Mahorovo hišo, glavno stražnico, staro gimnazijo in stolnico, ob priliki slavnostne okrasitve

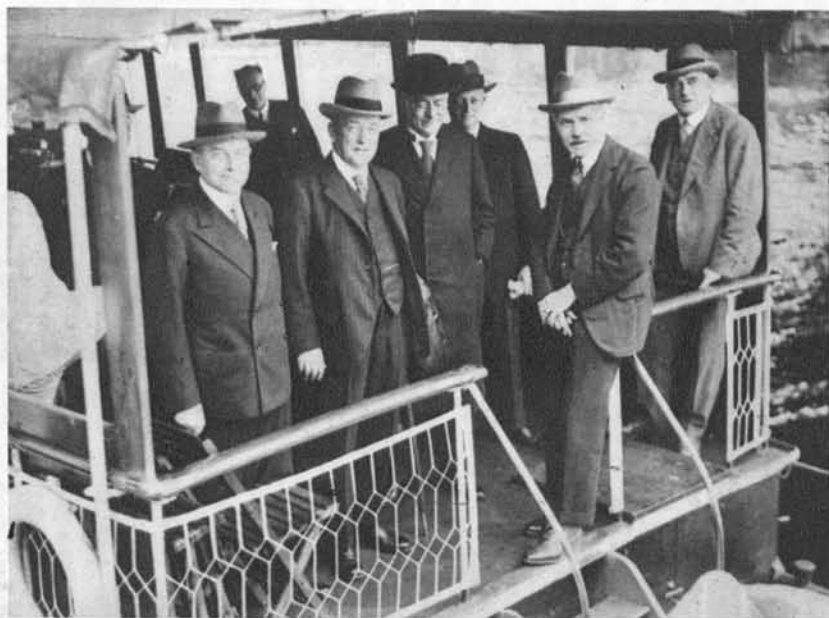
Pogled na novi frančiškanski most. Bučarjevo hišo (na levi), stolnico in na vhod v Spitalsko ulico sredi 19. stol.

Na levi: Pogled z Gradu na Ljubljano proti severu sredi 19. stol. Spredaj je videti stolnico s tedaj novo kupolo, za njo Kolodvorsko ulico s tedaj novim kolodvorom, na levi frančiškanska cerkev, za njo cerkev na Ajdovščini (sedaj Kmečka posojilnica), Kolizej in Cekinov grad.

Politična vožnja z motornim čolnom po Havelskem jezeru.

Ob priliki zadnjega obiska Macdonalda in Hendersona v Berlinu je bila obema gostoma na čast prirejena tudi idilična večerna vožnja po Havelskem jezeru, kjer so nemški in angleški ministri nadaljevali svojo konferenco. Na sliki vidimo od l. na d.: Curtiusa, Hendersona, Brüninga, Treviranusa, Macdonalda in pruskega min. preds. Brauna.

Stalin, diktator sovjetske Rusije, ki je uvedel zopet nove metode v svrhu izvedbe petletke.

Na desni: Parada indijskih čet v Honkongu na čast angleškega kralja. Na levi je videti polkovno godbo, sestojajočo iz bobna in dud.

Spodaj: Pogled na tradicionalno vrtno slovesnost, ki jo priredi vsako poletje angleški kralj v palači Buckingham. Letos se je udeležilo 10.000 gostov, med njimi tudi nemški kancler Brüning in zun. min. Curtius.

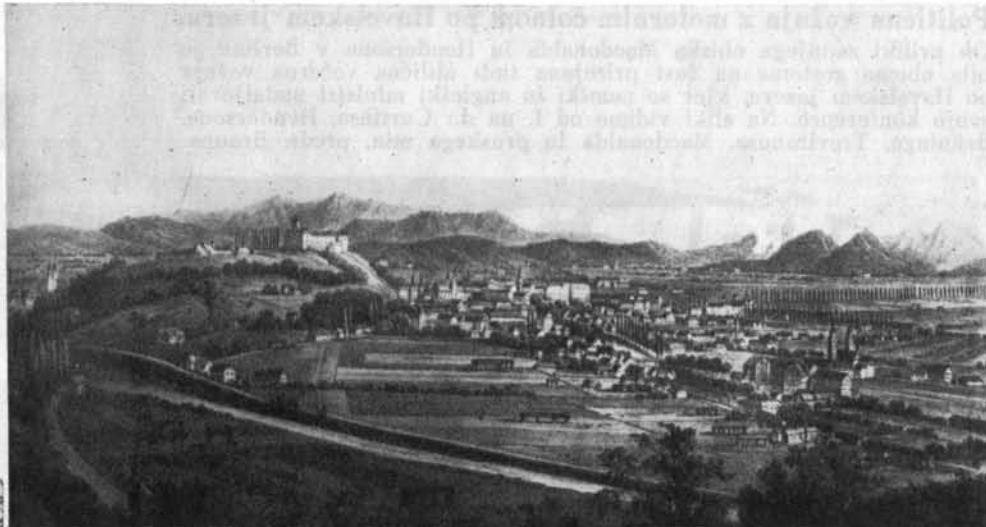
Spodaj: Japonska se posvetuje o razorožitvi. Na veliko razorožitveno konferenco, ki se sestane v začetku prihodnjega leta, se zlasti velesile pripravljajo že jako intenzivno. Tudi vodilni možje Japonske imajo poslovna posvetovanja. Na naši sliki vidimo od l. na d.: mornariškega poveljnika Taniguhija, vojnega ministra Minamija, mornar. min. Shidehara in poveljnika armade Kanajo.

Spodaj na levi: General Carlos Ibanez del Campo, diktator republike Čile, tudi »Mussolini Južne Amerike« imenovan, ki je bil pred kratkim strmoglavljen.

Na desni:

Pogled na Ljubljano sredi 19. stol. od jugovzhoda. Spredaj je videti Poljane s cukrarno in Sv. Peter, na levi v ozadju pa trnovsko cerkev.

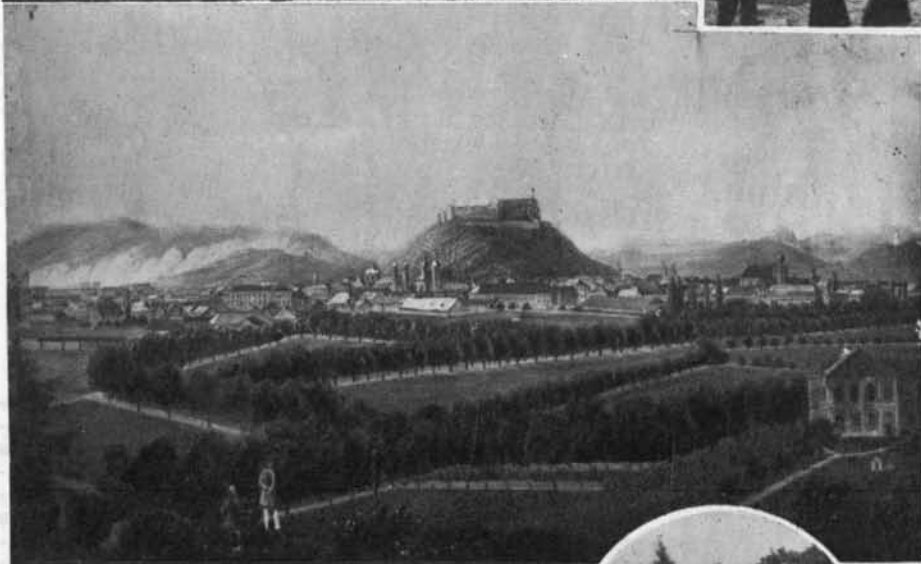
Spodaj: Nekdanja švicarija, ki je stala na mestu sedanjega hotela Tivoli.

Nekdanje vojaško oskrbovališče, ki je stalo na mestu sedanje palače »Ljublj. kreditne banke«.

Na levi:

Pogled na Ljubljano od severozapada sredi 19. stol. Spredaj na desni Cekinov grad in tivolski drevoredi.

Sportni vestnik

Zadnje nedelje so bile v znamenju plavalnih tekem. Vse prireditve so pokazale, da za-

nimanje za plavalni sport raste, kar seveda ni čuda. — V treh letih smo

dohiteli klube, ki so imeli primat v plavanju. In ni več daleč čas, ko jih bomo tudi prehiteli. Dnevi plavalnih tekem morajo postati narodni prazniki! Zgoraj in na levi: Ob priliki državnega plavalnega prvenstva so se vršile tudi waterpolo tekme. Presenetili so igralci Ilirije, kateri niso imeli proti drugim klubom prav nobenih izgledov. Toda dosegli so prav častno tretje mesto. Naši sliki prikazujeta momente iz glavne tekme Ilirija: Jug, ki je končala s 7:0 v korist Juga, ki je že več let državni prvak. Zmaga Juga pa ni bila tako prepričevalna kakor to pove rezultat.

V krogu zgoraj: Naš najboljši dirkač Janko šiška pri tekmi na Podkorenskem sedlu. Na tej dirki so sodelovali najboljši inozdirkači. Zmagal je v skupini mot. 350 cm³ in postavil nov rekord.

